

IB047

Nástroje pro psaní slovníků

Pavel Rychlý

pary@fi.muni.cz

May 12, 2025

Editorý pro velké organizace

- správa uživatelů
- řízení přístupu
- předávání/schvalování

The screenshot displays the 'Entry Editor' window for a dictionary entry. The top bar shows the project name 'Wednesday', headword 'Wednesday', senses '1', and word statistics '74 Words', '1 Characters', and '443'. The interface includes a menu bar (FILE, EDIT, CONFIG, TOOLS, HELP) and a toolbar with icons for NEW, PRINT, SAVE, TEMPLATE, VERSIONS, and FIND. On the left, there is a sidebar with 'LOCAL STORE' and 'REMOTE STORE' sections, and a search box. The main area shows the entry for 'Wednesday' with its definition and etymology. The right pane displays a morphological analysis tree for the word.

Entry Editor : (dps2 server)

Project: Wednesday
Headword: Wednesday
Senses: 1
Words: 74 Characters: 443

User: adminidm

UNLOCK UPLOAD

LOCAL STORE
ENTRY TOC

Wednesday
noun
adverb
SEARCH

quick adminidm
REMOTE STORE

FIRSTLGP
FIRSTLGPES02

DAYS
DAYSES02

today
Tuesday
washday
Wednesday
weekday

Wednesday ■ noun the day of the week before Thursday and following Tuesday. ■ adverb chiefly N. Amer. on Wednesday. ► (Wednesdays) on Wednesdays; each Wednesday.
–ORIGIN OE *W[onac]dnesdæg*, named after the Germanic god Odin, translation of late L. *Mercurii dies*.

XREF

DF the day of the week before Thursday and following Tuesday.

EG

EX a report goes before the councillors on Wednesday

EX they finish early on Wednesdays

EG as SY modifier /SY

EX on a Wednesday morning.

NLP

DOH CLASS Day

SET

POSS

POS ►

HSDICT ►

LG chiefly GE N. Amer. /GE

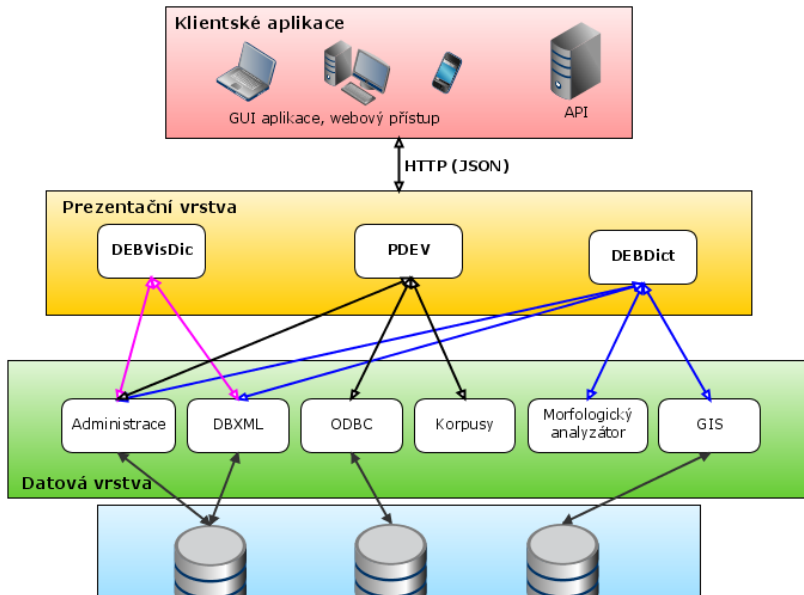
DF on Wednesday.

EG ►

DEB – Dictionary Editor and Browser

- platforma pro vývoj slovníkových aplikací
  - všechna data ve formátu XML, Unicode
  - libovolná struktura, jakýkoliv jazyk
- architektura klient-server
- server
  - práce s daty, velká část funkcí
  - databázové úložiště
  - správa uživatelů, slovníků, spolupráce
  - rozděleno do modulů, spojování podle potřeb
- klient
  - omezená funkcionality
  - grafické nebo webové rozhraní

Platforma DEB

- prohlížeč slovníků
- 7 slovníků češtiny pro veřejnost, další přístupné jen pro část uživatelů
- napojení na morfologický analyzátor
- data z externích zdrojů
- přes 900 uživatelů (podepsané prohlášení)

DEB Prohlížeč slovníků

všechny slovníky

- SSJ slovník spis. jaz. českého
- SSC slovník cizích slov
- SSČ slovník spis. češtiny
- SSS slovník českých synonym
- slm slov. fráze a idiomy
- slm neslov. fráze a idiomy
- PSJ příruční sl. jaz. českého
- všechny slovníky
- Český WordNet
- Concise Oxford English D.
- Oxford Dictionary of English
- Oxford Thesaurus of English
- Slovníkový slovník
- Komplexní slovník ruštiny
- Diderot
- Google
- Answers.com
- Wikipedia
- Seznam Encyklopedie
- CIA World Factbook
- mapa ČR
- morf. analyzátor ajka

kód Hledat hledat i v definicích Nastavení

ssjc Slovník spisovného jazyka českého

kód
-u m. (6. j. -u) (z fr.) odb. předpis pro převod jedné soustavy znaků pro sdělování zpráv do jiné takové soustavy; používat kódu; tajný k. známý jen určitému okruhu osob; telegrafní k. předpis pro převod elektrických, optických n. jiných signálů do soustavy jazykových znaků; **kódový** před. k. název; k-á zkratka

kódovací
před. odb. týkající se kódování, sloužící ke kódování: k. soustava

kódovati
ned. i dok. odb. (co) sestavovat, sestavit podle kódu: k. telegram

kódový
v. kód

SSC Slovník spisovné češtiny

kód
-u m <f>
1. systém znaků pro přenos informace telegrafní, dálnopisný kód, jazykový kód,
2. výp. tech. pravidla pro jednoznačné přiřazení významu k znakům n. signálům

kódovat
ned. i dok. sestavovat, sestavit podle kódu kódovat zprávu,
kódovací před. sloužící ke kódování, kódovací systém,

---

psjc Příruční slovník jazyka českého

Příprava lexikální databáze češtiny v Ústavu pro jazyk český

jazyk
 Zpracovatel vvesely |
 Vytvořeno 2008-12-04 10:44 změněno 2009-09-14 12:26

jazyk
 Heslo jazyk Homonymie
 Zdroj pro heslář fsc+ssjc
 Typ hesla jednosl. podstatné jméno
 U zkratk: Plné znění zkratky
 Pozn. k celému heslu

jazyk : ZÁHLAVÍ
 Heslo jazyk Homonymie
 Zdroj pro heslář fsc+ssjc
 Typ hesla jednosl. Slovní druh/typ podstatné jméno
 U zkratk: Plné znění zkratky
 Pozn. k celému heslu

jazyk : FRAZÉMY
 - + mit jazyk (ostrý) jako meč Dohledat Odkaz
 Poznámka
 - + mit jazyk jako na obrtliku Dohledat Odkaz
 Poznámka
 - + mit jazyk jako poleno Dohledat Odkaz
 Poznámka
 - + mlčí jako by /mu/ přimrzl jazyk Dohledat Odkaz
 Poznámka

V1
 Původ definice: SSJČ *svalnatý velmi pohyblivý orgán v dutině ústní (u zvířat v tlamě, zobáku atd.); orgán chuti, mluvy*

E1 k V1 Adj+SUBST (rozbalit/sbalit)
E2 k V1 SUBST+Adj. (rozbalit/sbalit)
E3 k V1 SUBST+Subst-gen (rozba
E4 k V1 Subst+SUBST-gen (rozba
 vyplazování jazyka;
 vyfíznutí jazyka;
 špička jazyka, kořen jazyka
 Pozn. k E4 zpracováváné substantivum je samo genitivním
E5 k V1 SUBST+Prep+Subst/SUBST+Subst-ji

ZÁHLAVÍ ADMIN. VÝSL. PŮVOD DĚLENÍ ETYMOL. STAT.
 EXPL. ÚZEMNÍ PRÍZNAK. ROBOVÝ PRÍZNAK. STYLOVÝ PRÍZNAK.
 ZKR./EKVIVALENTY SOUSLOVÍ FRAZÉMY JINÉ VÍCESL. VÝRAZY VÍCESL. NEZAŘAZENO KOMP. VÍCESL. SLOVOTVORBA

Zavřít Sbalit seznamy Sbalit exempl. Duplikovat Zpět Pozn. Tisk NOVÉ DOKLADY DEF Náhled 1 2 Náhled 3 jazyk všec... Hledat

- editace slovníku vzorů anglických sloves
- varianty také pro češtinu, italštinu a španělštinu

The screenshot displays the CPA Entry Manager interface. On the left is a list of verb entries with columns for the verb, frequency, and other attributes. The 'answer' entry is highlighted. On the right, the 'Patterns for: answer' window is open, showing a list of six patterns. The first pattern is selected and its details are shown in the lower pane.

CPA Entry Manager

Entry	Filter	...	OEC	...	E
amuse	2	17444	4		
anaesthetize	2	60	3		
analyse	1	12828	4		
anger	2	7467	8		
angle	4	3189	2		
anglicize	2	122	1		
anchor	5	4693	4		
animate	3	4929	1		
anneal	1	221	5		
annex	3	2277	2		
annihilate	1	1831	1		
annotate	1	1015	9		
announce	4	92547	1		
annoy	2	28130	5		
annul	1	852	1		
anoint	1	1285	1		
answer	13	129214	9		
antagonize	1	782	8		
antedate	1	152	2		
anthologize	1	93	2		
anthropomorph...	1	80	3		
anticipate	2	20741	2		
ape	1	892	7		
apologize	1	17983	4		
apostrophize	1	16	7		
appal	1	106	1		
appeal	4	40303	4		

Patterns for: answer

- 1 **[[Human]] answer [NO OBJ] (that [CLAUSE] | [QUOTE])**
[[Human]] says (that [CLAUSE] | [QUOTE]) in response to a question or statement by someone else
- 2 **[[Human]] answer [[Ask Activity]]**
[SUB][Human]] says or writes something intended to provide relevant information in response to someone else's [OBJ][Ask Activity]
- 3 **[[Human]] answer [[Telephone]]**
[SUB][Human]] speaks into [OBJ][Telephone]] after it rings
- 4 **[[Human 1]] answer [NO OBJ] (to [[Human 2]] | to [[God]])**
[SUB][Human]] has an obligation to account for his/her actions to [[Human 2 | God]]
- 5 **[[Human]] answer [[Mail]]**
[SUB][Human]] writes a letter in response to [OBJ][Mail]] from someone else
- 6 **[[Human]] answer [[Speech Act = Accusation]]**
[[Human]] says or writes something intended to refute [[Speech Act = Accusation]]

answer Pattern 1 show: Save Save & close Close Test

subject Human Role Lexset Attr.

verb form answer

object no object

adverbial add no adverbial

clausal optional | to/INF [V] -ING that [CLAUSE] WH- [CLAUSE] [QUOTE]

primary implicature semantics idiom

[[Human]] says (that [CLAUSE] | [QUOTE]) in response to a question or state: idiom

Count: 13

Patterns: 1383 Verbs: 356

TeDi – Terminologický slovník

- společný projekt s Fakultou výtvarných umění VUT
- glosář výtvarných pojmů
- multimediální prvky
- nově také Divadelní fakulta JAMU, Agronomická fakulta MU

TeDi, editace hesla adresa (grafická, dedikační) - Seamonkev

File Edit View Go Bookmarks Tools Window Help

https://apollo.fi.muni.cz:8010/teDi?action=edit&id=adresa_g Search

Home Bookmarks

Autor: ID: **adresa_(grafická_dedikační)-11804343501**

obor

heslo česky anglicky

německy francouzsky

varianty +

styl. příznak

definice

příklady +

nadpojem +

podpojem +

- editor slovníků typu WordNet
- samostatný modul pro každý jazyk (modifikace)
- použit pro tvorbu několika wordnetů
- poskytuje API – napojení externích aplikací
- možnost rozšíření a modifikací

- univerzální editor slovníků
- slouží i k prezentaci
- cloud-based = klient v prohlížeči
- `www.lexonomy.eu`
- konfigurace obsahu (struktury) i prezentace
- integrace se Sketch Engine

- předgenerování z korpusu
- anotace
- posteditace

- multi-word expressions (MWE)
- collocatons
- thesaurus
- domains
- examples
- translations

Examples

A good example must be:

- typical, exhibiting frequent and well-dispersed patterns of usage
- informative, helping to elucidate the definition
- readability
  - intelligible to learners,
  - avoiding gratuitously difficult lexis and structures, puzzling or distracting names, anaphoric references,
  - can be understood without access to the wider context.

GDEX – Good Dictionary EXamples

- sentence length: 10 – 25 words, longer/shorter penalized
- word frequencies: non common words (top 17,000) penalized
- pronouns and anaphors penalized
- target collocation in the main clause preferred
- whole sentence: beginning with a capital letter and ending with .!?

- *usually spoken, business*
- domain annotation in corpus
- *only in plurals*
- condition specification + threshold
  - values of a structure attribute
  - subcorpus
  - query (tags)

```
=plurals  
HR plural  
Q1 [lempos="%s" & tag="NN2"]  
Q2 [lempos="%s" & tag="NN1"]  
RE -n$
```

Research by EKI on EKI Combined Dictionary 2024

- Estonian, 60 words
- Parts of speech: Nouns, adjectives, verbs, adverbs
- Words with 1, 2, 3, and 4 meanings included
- LLMs: Llama 3, GPT-4, GPT-3.5-turbo, **GPT-4o**, **Gemini 1.5 Pro**, Claude 3 Sonnet
- 21 respondents, experience in lexicography 3–43 years (average = 19)

Definitions by LLMs

- 15 foreign words
- LLMs were more likely to produce meaning descriptions with higher usefulness rating if the word was a foreign word (average rating of usefulness for native words: 2.01; average rating of usefulness for foreign words: 2.3)
- Eight of the top ten words with the highest average usefulness rating were foreign words.

Definitions by LLMs

- General satisfaction: meaning descriptions for 83% of sample words were rated somewhat useful or very useful by lexicographers
- For 75% of test words the language used in meaning descriptions was assessed grammatically correct, 20% partially correct and 5% incorrect
- Given meanings were considered correct in 56% of cases, partially correct in 33% and incorrect in 10% of cases
- GPT-4o worked best for Estonian and had (slightly) higher average ratings than Gemini in all aspects studied
- Both models performed better with foreign words
- **LLMs provide a base that needs to be checked and adjusted accordingly**